

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

ВІЙСЬКОВА АКАДЕМІЯ (м. Одеса)

Начальник Військової академії (м. Одеса)
генерал-майор

Андрій КОВАЛЬЧУК
2024 року

ПОЛОЖЕННЯ

**щодо запобігання та протидії проявам булінгу (цькуванню)
у Військовій академії (м. Одеса)**

Ухвалено
Вченою Радою
Військової академії (м. Одеса)
протокол від 13. 11. 2024 року № 5

РОЗРОБЛЕНО:

Військовою академією (м. Одеса) під загальною редакцією начальника академії, генерал-майора А. КОВАЛЬЧУКА

УКЛАДАЧІ:

О. Телелим, заступник начальника академії з психологічної підтримки персоналу – начальник відділу психологічної підтримки персоналу, підполковник;

А. Кривошея, заступник начальника відділу психологічної підтримки персоналу, підполковник;

М. Кондратов, старший офіцер відділу психологічної підтримки персоналу, майор;

В. Мінасова, старший офіцер відділу психологічної підтримки персоналу, майор.

ЗМІСТ

№ з/п	Найменування розділу	Стор.
1.	Загальні положення	4
2.	Форми та ознаки булінгу (цькування)	5
3.	Основні напрями протидії булінгу	6
4.	Застосування заходів виховного впливу до сторін булінгу (цькування)	8
5.	Порядок реагування на виявлені або встановлені факти булінгу (цькування)	9

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Це положення регламентує організацію роботи щодо запобігання та протидії проявам булінгу (цькуванню) у Військовій академії (м. Одеса) та підпорядкованих структурних підрозділах (далі — академія); розроблено у відповідності до чинного законодавства України, зокрема, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», Статутів Збройних Сил України, відповідних нормативно-правових актів Міністерства освіти і науки України та Міністерства оборони України.

1.2. Основною метою щодо протидії булінгу (цькуванню) є психологічне, фізичне, економічне забезпечення та підвищення ефективності освітнього процесу, формування негативного ставлення до булінгу, захист психологічного здоров'я і соціального благополуччя усіх його учасників: військовослужбовців, здобувачів освіти, педагогічних і науково-педагогічних працівників та співробітників академії.

1.3. Головними завданнями є:

- ознайомлення військовослужбовців, здобувачів освіти, педагогічних і науково-педагогічних працівників та співробітників академії з поняттям булінгу, його видами та проявами;
- навчання учасників академічної спільноти конструктивним формам спілкування, поведінковим реакціям;
- зняття деструктивних елементів у поведінці, зокрема через творче вирішення конфліктних ситуацій (за допомогою методів «Медіації» та «Інкаунтер» та ін.);
- усвідомлення і прийняття відмінностей;
- розвиток адекватного рівня самооцінки й самоконтролю;
- формування навичок саморегуляції, внутрішніх афективних процесів та емоційної адекватності у контактах здобувачів освіти з навколишнім світом (соціумом);
- підвищення рівня самосвідомості військовослужбовців, здобувачів освіти, отримувачів освітніх послуг, співробітників академії; встановлення ними зв'язку із власним внутрішнім світом та один з одним;
- вміння тактовно виражати почуття у процесі взаємодії та спілкування.

2. ФОРМИ ТА ОЗНАКИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

2.1. Визначено такі форми булінгу, а саме:

психологічний булінг — насильство, пов'язане з дією на психіку, що завдає психологічного травмування шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно заподіюється емоційна невпевненість жертви;

фізичний булінг — умисні поштовхи, удари, стусани, побої, нанесення інших тілесних ушкоджень, різного виду знущання, образливі жести або дії фізичні приниження та інше;

економічний булінг - пошкодження особистих речей та інші дії з майном (крадіжка, грабіж, ховання особистих речей жертви), вимагання грошей;

сексуальний булінг — підвид фізичного, означає дії сексуального характеру, важко розпізнається, жертва сексуального булінгу панічно боїться розповісти про це іншим особам, замикається у собі, категорично відмовляється надавати будь-яку інформацію, може вчиняти спробу суїциду;

вербальний булінг — образливе ім'я, з яким постійно звертаються до жертви, обзивання, поширення образливих чуток, словесне приниження, бойкот та ігнорування, залякування, використання агресивних жестів та інтонацій голосу для примушення жертви до здійснення певних дій, систематичні кепкування з будь-якого приводу;

кібербулінг — новітній спосіб знущання з використанням електронних засобів комунікації, який включає: приниження та цькування за допомогою мобільних телефонів, гаджетів, Інтернету.

2.2. Типові ознаки булінгу (цькування):

систематичність (повторюваність) діяння;

наявність сторін — кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);

дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, страх, приниження, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

3. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ

3.1. Булінг (цькування), як одна з найбільш поширених проблем освітнього середовища, істотно збільшує ризик суїциду серед молоді; призводить до ескалації агресії і насильства в колективі, зниження успішності у навчанні, емоційних і невротичних проблем.

Профілактика булінгу (цькування) передбачає роботу за такими напрямками, а саме:

- ознайомлення військовослужбовців, педагогічних та науково-педагогічних працівників та співробітників академії з особливостями поширення масових негативних явищ серед здобувачів освіти з загальноприйнятими у світі поняттями «булінг», «цькування», «третирування» з огляду на розуміння проблеми насильства в освітньому середовищі (висвітлення матеріалів на засіданнях кафедр, кураторських годинах);

- просвітницька робота (відділу морально-психологічного забезпечення, психолога, медичної служби, а також залучення представників відповідних громадських організацій та правоохоронних органів) з особовим складом академії щодо попередження насильства з використанням основних форм роботи, а саме: лекцій, міні-лекцій, круглих столів, тематичних виховних годин, бесід, диспутів, кінолекторіїв, годин відкритих думок, усних журналів, організації конкурсів, фестивалів, акцій, надання консультацій, створення клубів із правових знань, гуртків, де всі учасники освітнього процесу можуть отримати допомогу практичного психолога, соціального педагога чи іншого фахівця, переглядів та обговорень відеосюжетів з формування стійкого переконання в учасників освітнього процесу щодо неприпустимості булінгу (цькування) в міжособистісних стосунках з метою запобігання та протидії булінгу (цькуванню) у Військовій академії (м. Одеса);

проведення тренінгів з особовим складом, спрямованих на формування навичок толерантної та ненасильницької поведінки, спілкування та взаємодії, співробітництва та взаємоповаги, недискримінації всіх учасників освітнього процесу;

пропагування правосвідомості і правової поведінки всіх учасників освітнього процесу; формування навичок здорового способу життя серед особового складу академії, відповідальності за своє життя, розвиток активності, самостійності, творчості; запровадження високої педагогічної культури, толерантного ставлення до оточуючих; створення умов для самореалізації особистості;

формування у військовослужбовців, викладачів та працівників ЗС України навичок ідентифікації насильства як у своїй поведінці, так і в поведінці інших учасників освітнього процесу з метою виокремлення існуючої проблеми;

створення в академії умов недопущення булінгу (цькування) та відповідного середовища з негативними соціально-педагогічними наслідками за допомогою органів курсантського самоврядування та Ради сержантів і старшин Військової академії (м. Одеса).

3.2. Основні функції щодо протидії булінгу (цькування):

- діагностика – соціально-психологічне вивчення стану всіх учасників освітнього процесу, моніторинг соціальних процесів та психологічного розвитку окремих осіб, вивчення причин, що ускладнюють особистісний розвиток, навчання, професійну діяльність та взаємини в колективі;

- корекція – здійснення психолого-педагогічних заходів з метою усунення відхилень у психічному та особистісному розвитку і поведінці, подолання різних форм девіантної поведінки;

- реабілітація – надання соціальної та психолого-педагогічної допомоги особам, які перебувають у складній життєвій ситуації;

- профілактика – своєчасне попередження відхилень у психічному та особистісному розвитку, стосунках, запобігання конфліктним ситуаціям в освітньому процесі, попередження наркоманії, алкоголізму, суїцидів, расової і соціальної нетерпимості, випадків насильства (зокрема сексуального), аморального способу життя тощо;

- психологічна просвіта – підвищення психологічної культури всіх учасників освітнього процесу;

- за необхідністю використання методів «Медіація» (вирішення проблемних питань за круглим столом з залученням конфліктуючих сторін) та методу «Інкаунтер» (зустріч конфліктуючих сторін з використанням ефекту бумеранга).

3.3. Використання потенціалу освітнього процесу дає змогу:

- розширити коло питань щодо булінгу (цькування) та його протидії у навчальних дисциплінах, що вивчаються в академії та мають відношення до здоров'я, здорового способу життя, розвитку особистості, педагогічної та фізичної культури, планування та супроводу сім'ї тощо;

- в планах роботи командирів підрозділів (навчальних груп та факультету в цілому) передбачити профілактичну роботу з питань попередження та протидії булінгу (цькуванню) в академічному середовищі;

- при підготовці курсових та кваліфікаційних (магістерських) робіт проводити соціально-психологічні дослідження серед учасників освітнього процесу закладу з метою вивчення проблем булінгу (цькування), насильства, жорстокого поводження, а також розробляти рекомендації для попередження фактів психологічного розладу, агресивності та жорстокості серед молоді.

4. ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ВПЛИВУ ДО СТОРІН БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

4.1. Заходи виховного впливу – заходи, які застосовуються під час освітнього процесу щодо сторін булінгу (цькування) та забезпечують корекцію їхньої поведінки, зокрема виправлення деструктивних реакцій та способів поведінки в міжособистісних стосунках.

4.2. Заходи виховного впливу до сторін булінгу (цькування) застосовуються з метою:

- відновлення та нормалізації відносин між сторонами булінгу (цькування) після відповідного випадку;
- недопущення повторення випадку булінгу (цькування) між сторонами булінгу (цькування);
- загальної превенції випадків булінгу (цькування) в закладі освіти.

4.3. Необхідні заходи виховного впливу до сторін булінгу (цькування) визначає комісія з розгляду випадків булінгу (цькування) зокрема:

- мету, конкретні завдання, зміст, методи та форми заходів виховного впливу;
- критерії визначення співвідношення між запланованими та отриманими результатами заходів виховного впливу.

4.4. Психологічний та соціально-педагогічний супровід застосування заходів виховного впливу в групі, в якій стався випадок булінгу (цькування), здійснюють у межах своїх посадових обов'язків начальник групи психолого-педагогічного забезпечення підготовки військових фахівців та заступники командирів (начальників) з психологічної підтримки персоналу (за наявності), зокрема:

- діагностику рівня психологічної безпеки та аналіз її динаміки;
- розробку програми реабілітації для потерпілого (жертви) та її реалізацію із залученням батьків або інших законних представників особи;
- розробку корекційної програми для кривдника (булера) та її реалізацію із залученням батьків або інших законних представників особи;
- консультативну допомогу всім учасникам освітнього процесу;
- розробку профілактичних заходів.

5. ПОРЯДОК РЕАГУВАННЯ НА ВИЯВЛЕНІ АБО ВСТАНОВЛЕНІ ФАКТИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

5.1. Якщо учасник освітнього процесу став свідком булінгу, то він має повідомити командування академії (у паперовому, електронному вигляді чи під час особистого прийому) незалежно від того, чи покаржилась йому жертва булінгу (цькування) чи ні.

5.2. Командування академії розглядає звернення та призначає комісію за фактом вчинення булінгу (цькування) для з'ясування усіх обставин події. До складу комісії можуть входити представники управління академії, відповідальна особа за вжиття заходів щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню), психолог, батьки потерпілого і булера та інші зацікавлені особи.

5.3. Комісія у своїй діяльності керується законодавством України та іншими нормативними актами.

5.4. Якщо комісія визнала наявність факту булінгу (цькування), а не одноразового конфлікту, то командування академії зобов'язане повідомити уповноважені підрозділи Національної поліції України у встановлений законодавством термін.

5.5. Якщо комісія не встановила факту булінгу (цькування), а потерпіла сторона при ознайомленні з висновками роботи комісії не згодна з таким рішенням, то потерпілий може безпосередньо звернутись до уповноважених підрозділів Національної поліції України із відповідною заявою.

5.6. Потерпілий чи його/її представник можуть звертатися відразу до уповноважених органів Національної поліції України (ювенальна поліція) та службу у справах дітей з повідомленням про випадки булінгу (цькування).

5.7. Батьки зобов'язані виконувати рішення та рекомендації Комісії.